

Landbruket

Landbrukskontoret har laget en egen analyse av situasjonen i næringen. Landbruket i Norge har gjennomgått en endring de siste ti årene fra færre til mer effektive jordbruksbedrifter. Over tid har avviket mellom antall landbrukseiendommer med jordbruksareal og antall jordbruksbedrifter blitt større. Denne utviklingen har likevel ikke ført til at andelen jordbruksarealer i drift har blitt mindre. Å leie ut jordbruksarealer som tilleggsjord til gjenværende jordbruksbedrifter er mer vanlig i dag enn før.

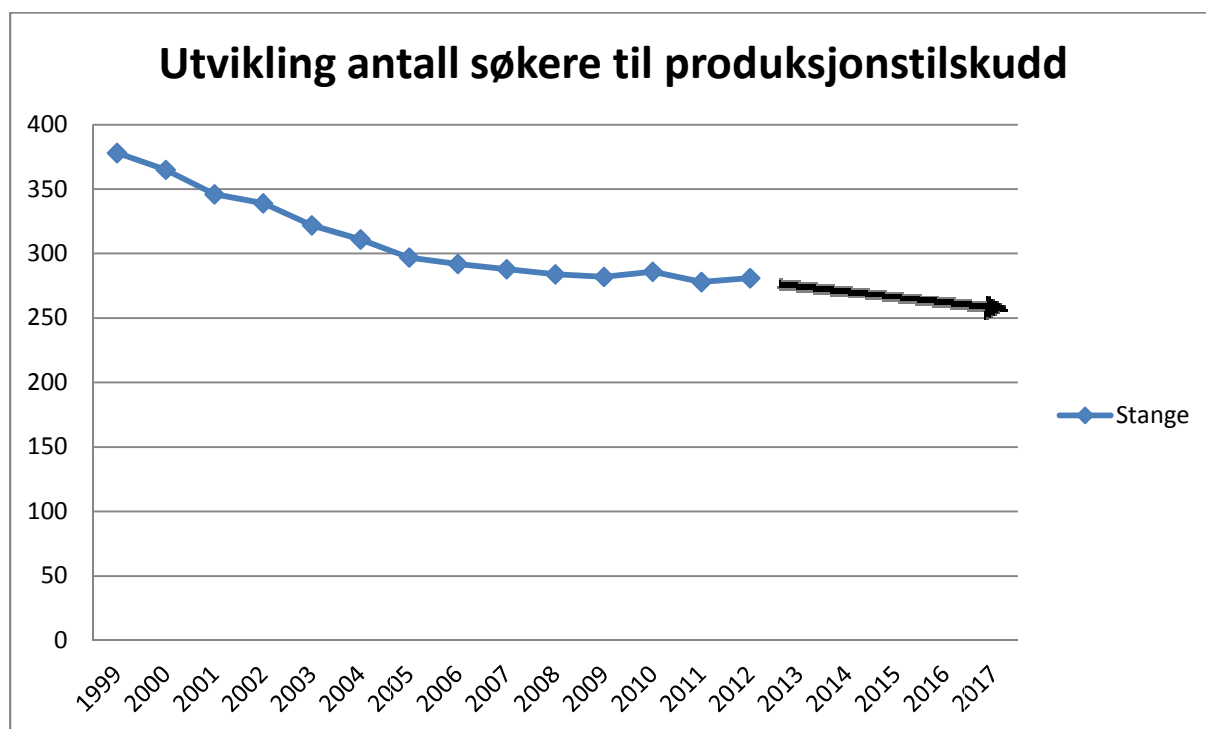
For Stange kommune er landbrukssektoren også viktig for sysselsetting og bosetting. Felleskjøpets kornmottak i Stange er et illustrerende bilde på kornproduksjonens status i Stangesamfunnet. De største typene er bygg, vårhvete og havre. Det produseres også grønnsaker, der potet, løk og gulrot dominerer, tett etterfulgt av jordbær. Mye av jordbruksarealet brukes også til beite og slått (grovforareal). Tall fra Hedmarken Landbrukskontor viser at de siste ti årene har arealet på beite og slått totalt økt med 20,5 % (gjennomsnittlig 2 % i året), mens arealet for korn har vært mer ustabil. Arealet for kornproduksjon har totalt sett gått ned 9 % de siste ti årene. Arealet for grønnsaksproduksjonen har derimot vært mer stabil, og økt med 5,3 % de siste ti årene.

Skogen tar desidert det største arealet til kommunen. I 2009 hadde Stange 266 427 (dekar) produktiv skogsareal. Løten hadde 231 438 (dekar) mens Hamar hadde 142 156 (dekar). Ringsaker er også i skogssammenheng størst i regionen med 600 531 (dekar) produktiv skogsareal, nesten like mye som de tre kommunen til sammen. Avvirkning av skog i Stange i 2010 lå på 126 655 kubikkmeter. Gjennomsnittet for de fem siste årene har vært på 140 484 kubikkmeter. For Løten viser statistikken 49 084 kubikkmeter de siste fem årene. I tillegg til å skape arbeidsplasser er skogsarealene er også viktige for friluftsliv, opplevelse, naturmangfold og folkehelse og dermed en viktig ressurs for kommunen. Å sikre en bærekraftig utvikling vil være sentralt for den langsiktige utviklingen.

Fra årsrapporten fra Hedmarken Landbrukskontor gis følgende beskrivelse av utviklingen i landbruket: Primærlandbruket er presset på lav lønnsomhet. Spesielt bekrefter spørreundersøkelsen hos melkeprodusentene på Hedemarken at mange kan gå ut av produksjonen i løpet av få år. Saueholdet er stadig underkastet en rovdyrpolitikk som gjør driftsformen vanskelig og uforutsigbar. Situasjonen i kraftforkrevende produksjoner er mer og mer markedsstyrt. For tiden er det stopp i etablering innen fjørfe som skyldes markedssituasjon samtidig som en har fått nye krav til oppstalling. Det er lav interesse for økologisk kornproduksjon. Utfordringen videre vil være å snu denne utviklingen ved å legge til rette for økt verdiskapning og sysselsetting gjennom etablering av ny næringsvirksomhet i tilknytning til landbrukets ressurser.

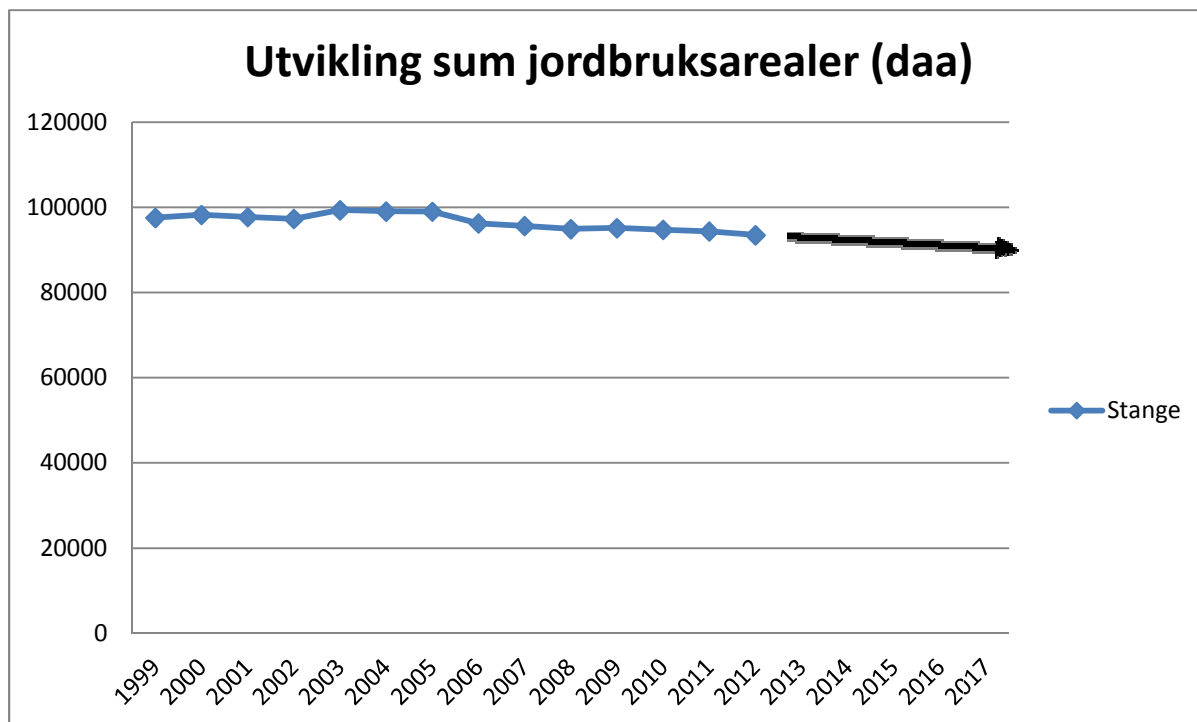
Landskap, kulturmiljøer og kulturminner utgjør et viktig grunnlag for verdiskapning og næringsutvikling. Disse kan bidra til å utvikle attraktive lokalsamfunn og reisemål, og utgjør konkurransefaktorer for etablering av virksomheter og valg av bosted. Og som de nasjonale forventningene presiserer: *"mulighetene som ligger i verdiskapning basert på natur- og kulturarven kan utnyttes i mye større grad enn i dag"* (s. 20). Stange kommune har aktivt gått inn for å tilrettelegge for næringsvirksomhet på Atlungstad golf og Brenneri. Kommunen har sett potensialet som ligger her, både med hensyn til næringsutvikling, men også i forhold til å bevare et viktig kulturminne. Når et ferdigstilt museum står klart vil dette kunne bety mye for Stangesamfunnet, både regionalt og nasjonalt.

Samtidig har gårdsturisme som konsept inntatt Stange. På for eksempel Fjetre gård kan en nyte landlige og rolige omgivelser, mens man nyter en bedre middag. Stange kommune deltar i "Inn på Tunet Løftet" et samarbeidsprosjekt for de tre kommunene Stange, Løten og Hamar. Hovedmålsettingen er at Inn på Tunet skal være en naturlig og integrert del av et variert og kvalitetssikret tjenestetilbud. Inn på Tunet berører således flere sektorer i kommunen som oppvekst/skole og helse- og omsorg. Andelen foretak med vekst i verdiskapning i Stange lå på 44,9 % i 2010 (NHOs kommunevelger). Best i fylket var Alvdal med 51 % vekst i verdiskapning, mens Hamarøy troner Norgestoppen med 73,8 %.

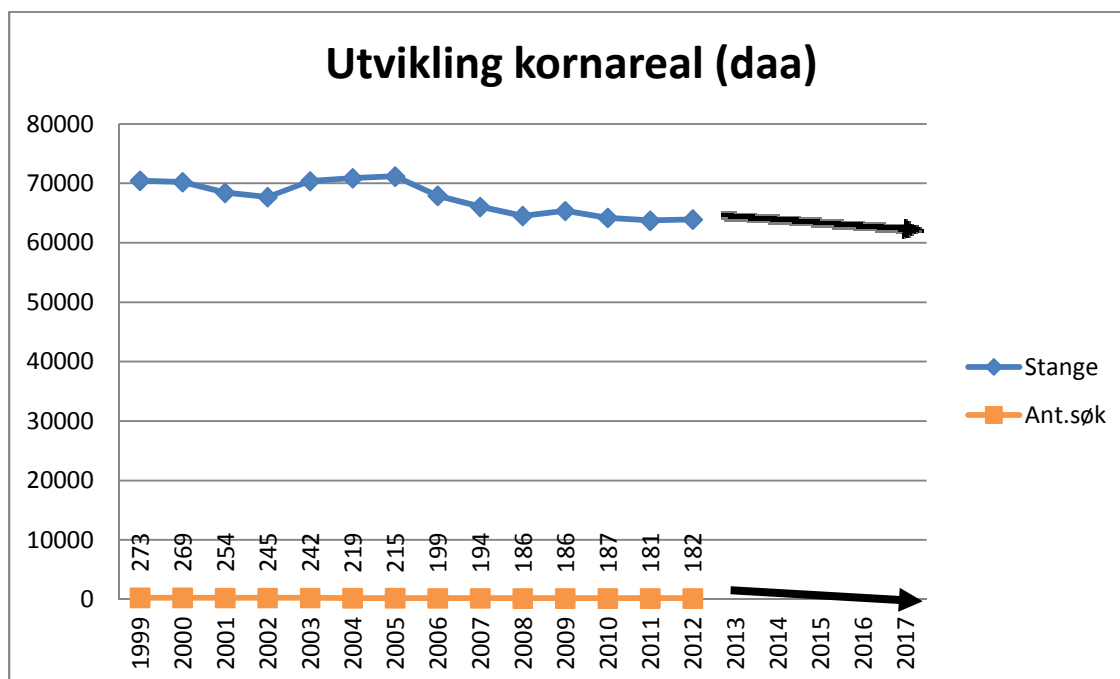
Figur 1: Utvikling i antall søkere av produksjonstilskudd i Stange fra 1999 til 2012, samt forventet utvikling i fem år framover.

I 2012 var det 281 som søkte produksjonstilskudd i Stange, dette er en nedgang fra 378 søkere i 1999. Som Figur 1 viser har det vært en stabil nedgang på totalt 25,7 %. Det er også forventet at utviklingen vil fortsette i samme retning, med fortsatt nedgang mot 2017. Selv om antall søkere har gått ned holder antall dekar jordbruksareal seg stabilt. Dette tyder på at det blir færre, men større bruk. Noe som stemmer godt med den generelle utviklingen av landbruket i Norge.

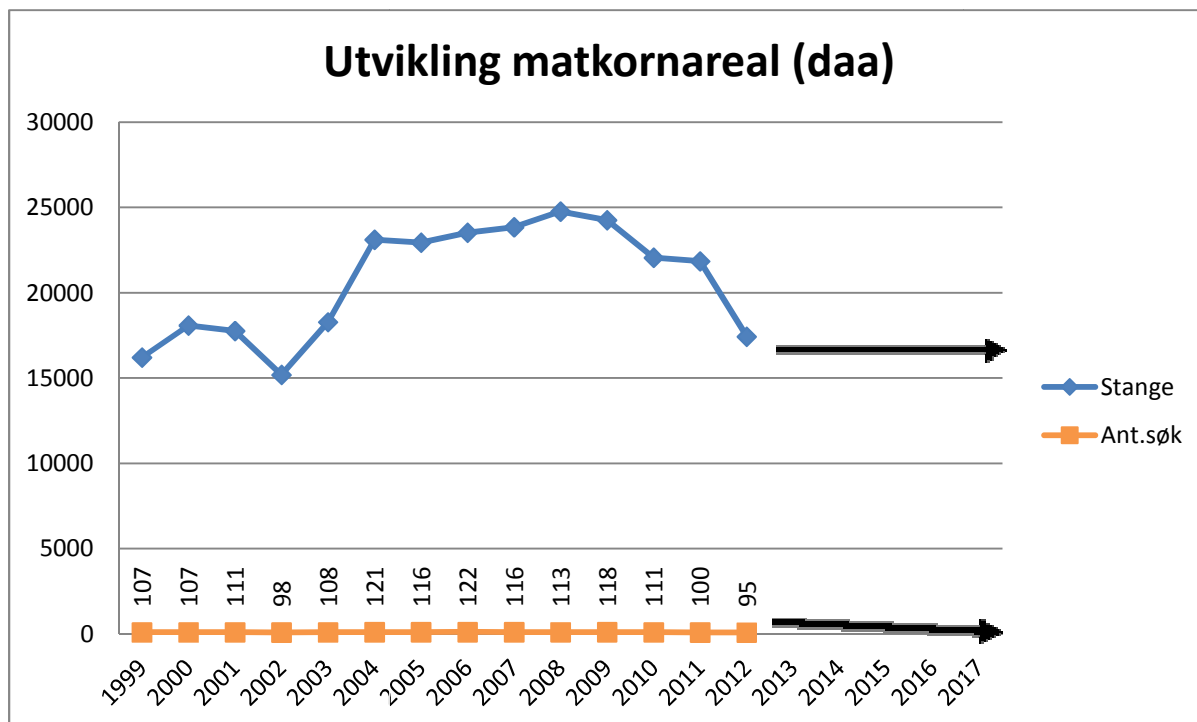

Figur 2: Utvikling i totalt antall jordbruksarealer (daa) som det søkes produksjonstilskudd for, i Stange fra 1999 til 2012. Samt forventet utvikling i fem år framover.

I 2012 ble det søkt produksjonstilskudd for ca 93 000 dekar jordbruksareal (Figur 2). Hvis vi ser på hva disse arealene brukes til er det korn som dominerer i Stange, nesten 70 % av arealene brukes til korn (Figur 3). En tredjedel av dette er matkorn (Figur 4).

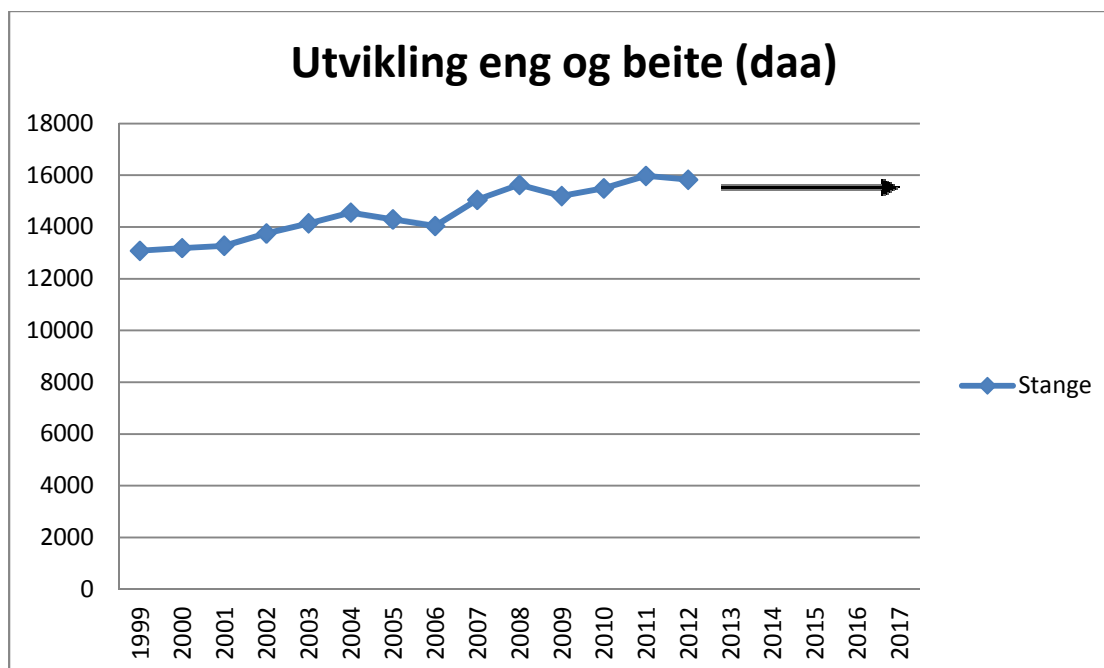

Figur 3: Utvikling i totalt areal som det er søkt tilskudd for til korn i Stange og antall søkere, fra 1999 til 2012. Samt forventet utvikling fem år framover.

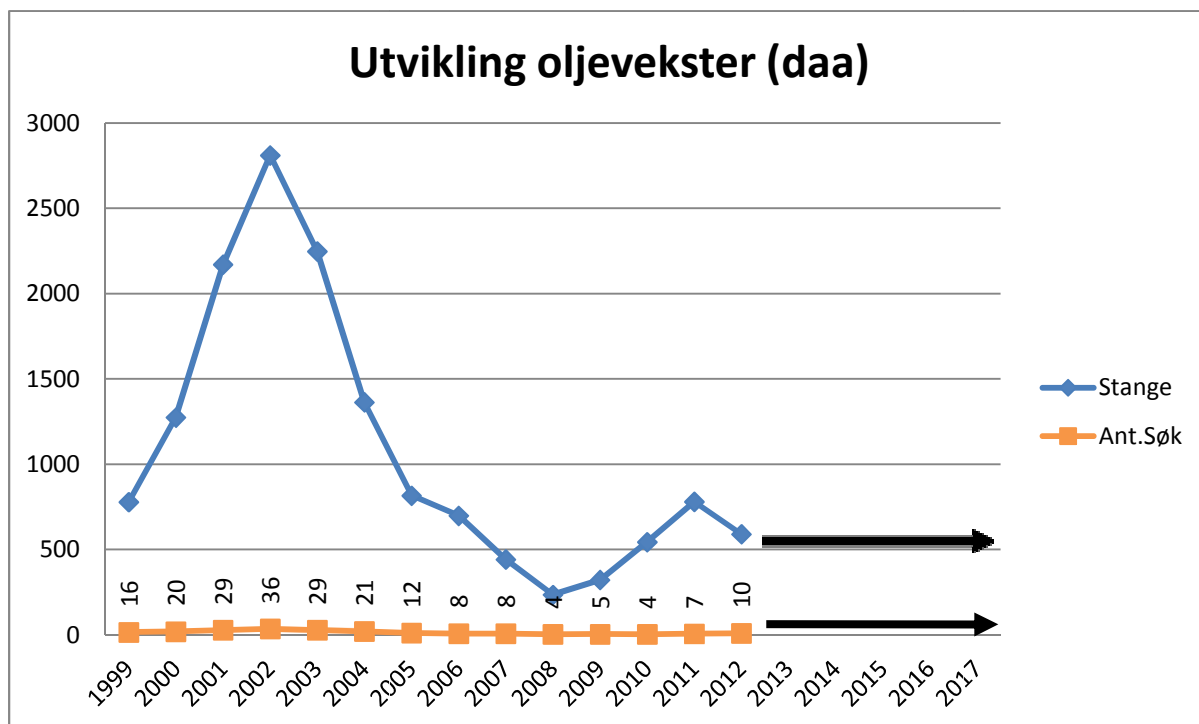

Figur 4: Utvikling i areal som det søkes tilskudd for til matkorn i Stange, og antall søkere, fra 1999 til 2012. Samt forventet utvikling i fem år framover. Matkorn = vårhvete, høsthvete, rug og rughvete.

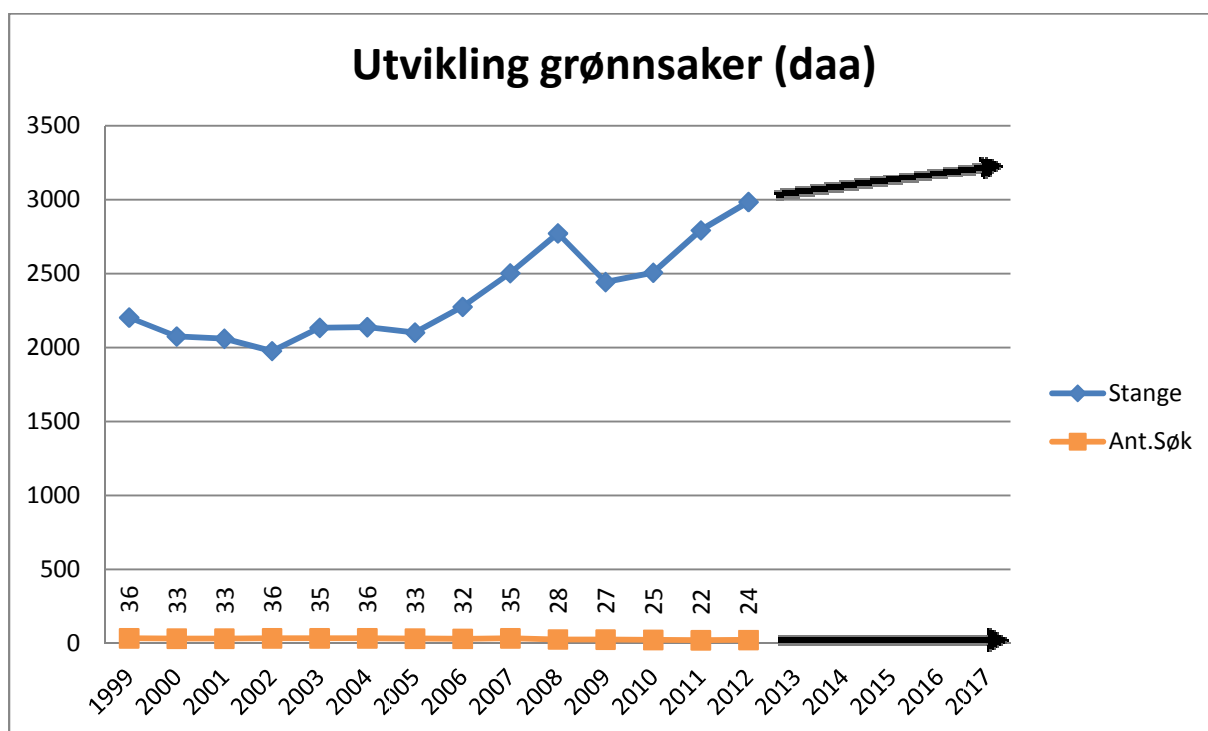
16 % av arealene brukes til eng og beite (Figur 5), mens 9 % brukes til dyrking av grønnsaker og bær (herunder utgjør potet en stor andel) (Figur 6-10). For samtlige planteproduksjoner blir det færre søkere, men det er relativt stabile arealer. For kornarealer har andelen som brukes til matkorn økt de siste årene. Det totale kornarealet går ned, som følge av at noe blir lagt om til eng og beite som har hatt en jevn økning siden 1999.

Figur 5: Utvikling i totalt areal (daa) det er søkt tilskudd for til eng og beite i Stange, fra 1999 til 2012, samt forventet utvikling fem år framover.

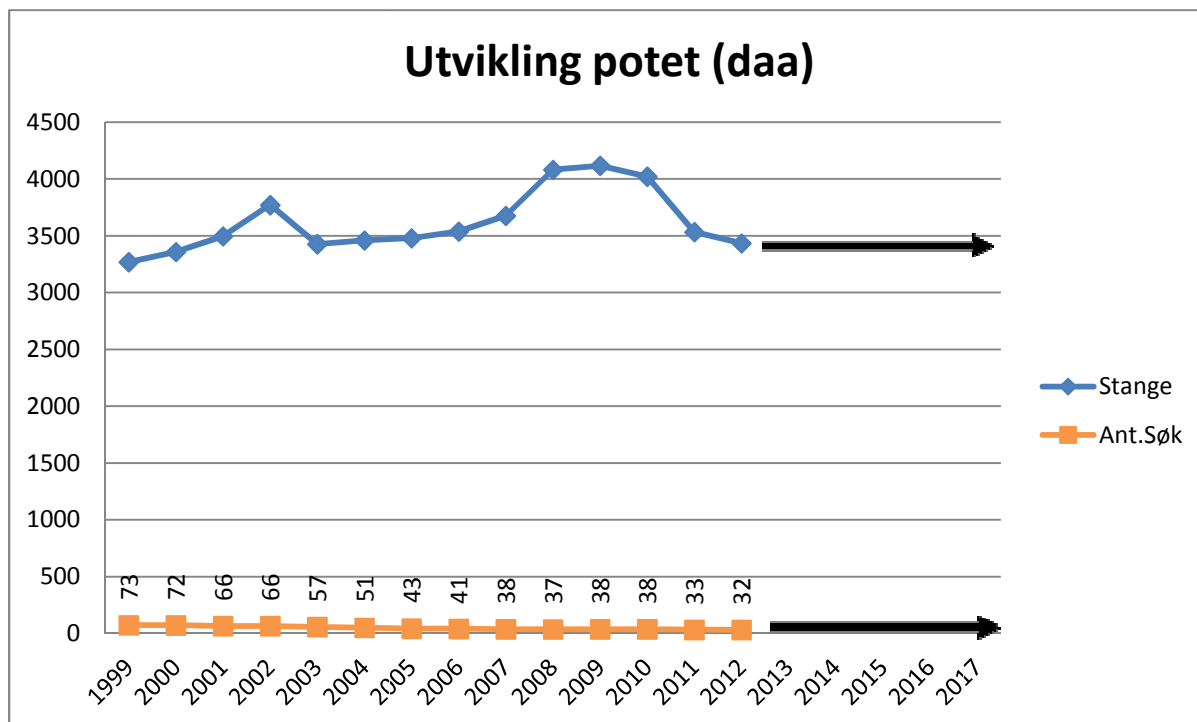

Figur 6: Utvikling i areal det søkes tilskudd for til oljevekster i Stange, og antall søkere, fra 1999 til 2012. Samt forventet utvikling i fem år framover.

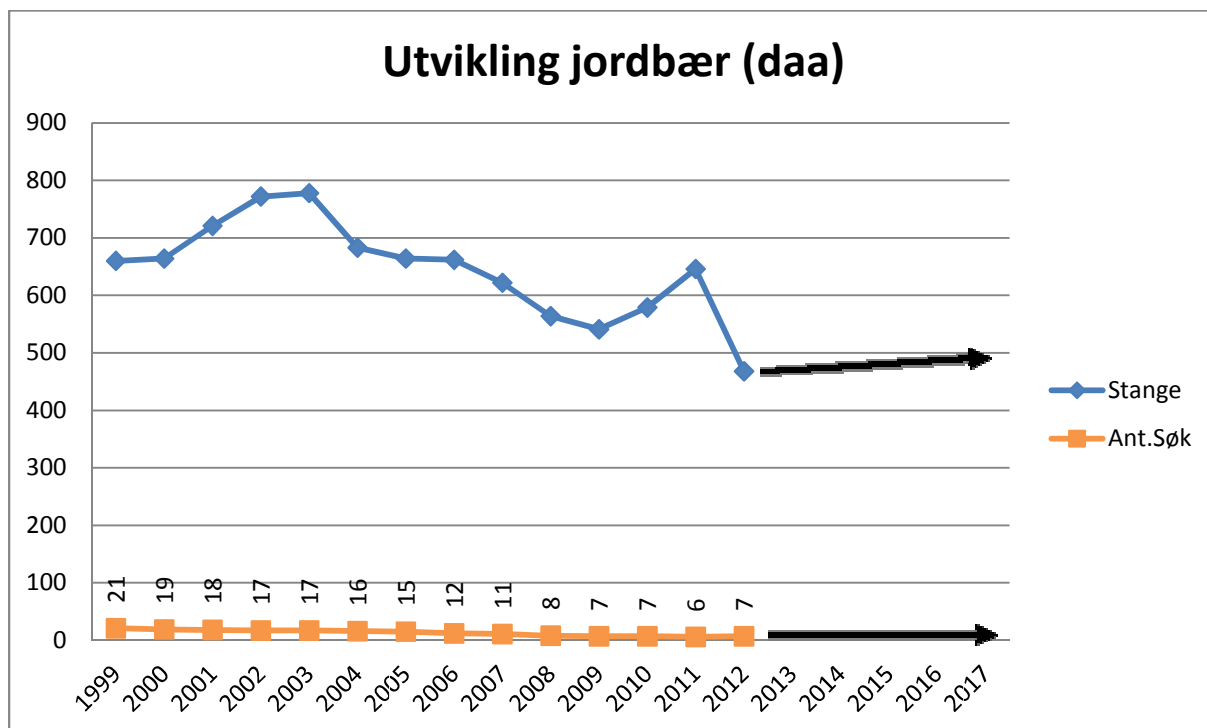
Figur 7: Utvikling i areal det er søkt tilskudd for til grønnsaker i Stange, samt antall søkere, fra 1999 til 2012. Samt forventet utvikling i fem år framover.

Antall dekar som brukes til å dyrke grønnsaker har økt med nesten 60 % siden 1999 (Figur 7), mens potet bare har økt med 5 % (Figur 8).

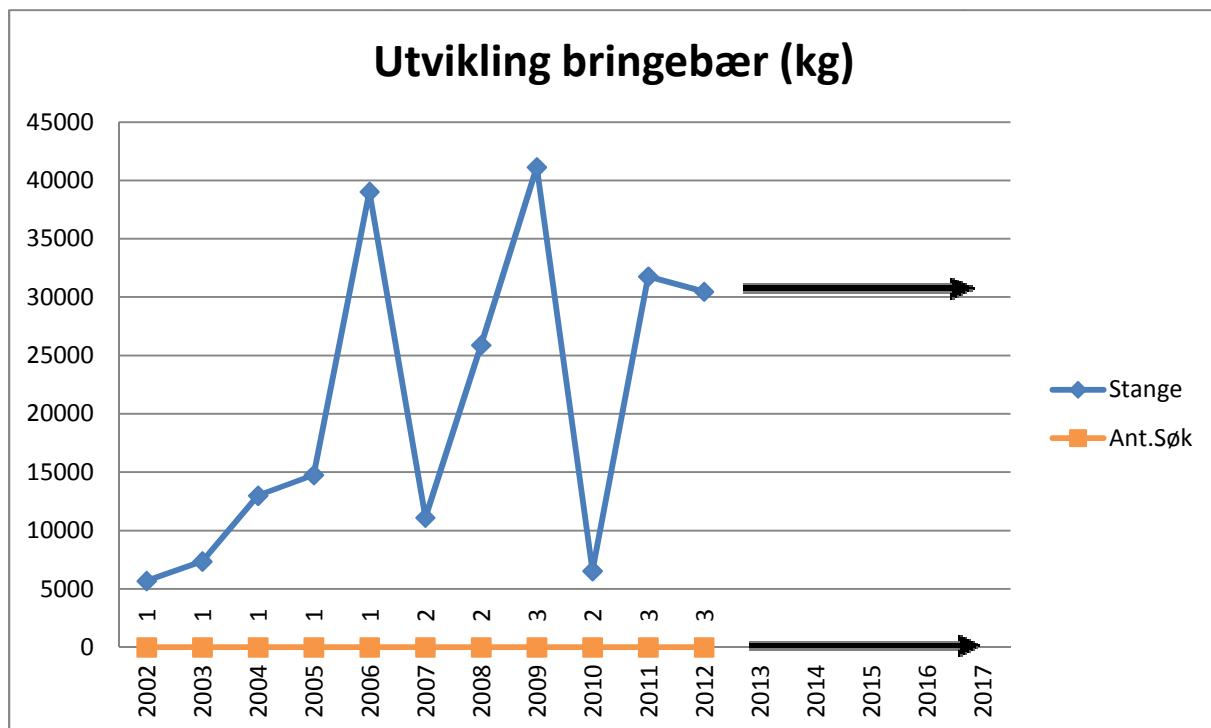
Figur 8: Utvikling i areal det er søkt tilskudd for til potet i Stange, og antall søkere, fra 1999 til 2012. Samt forventet utvikling for fem år framover.

Ser vi på jordbær (Figur 9), som har vært veldig populært i Stange har vi sett en nedgang i areal som følge av bla. sykdom. Reduksjonen i antall brukere er også stor.

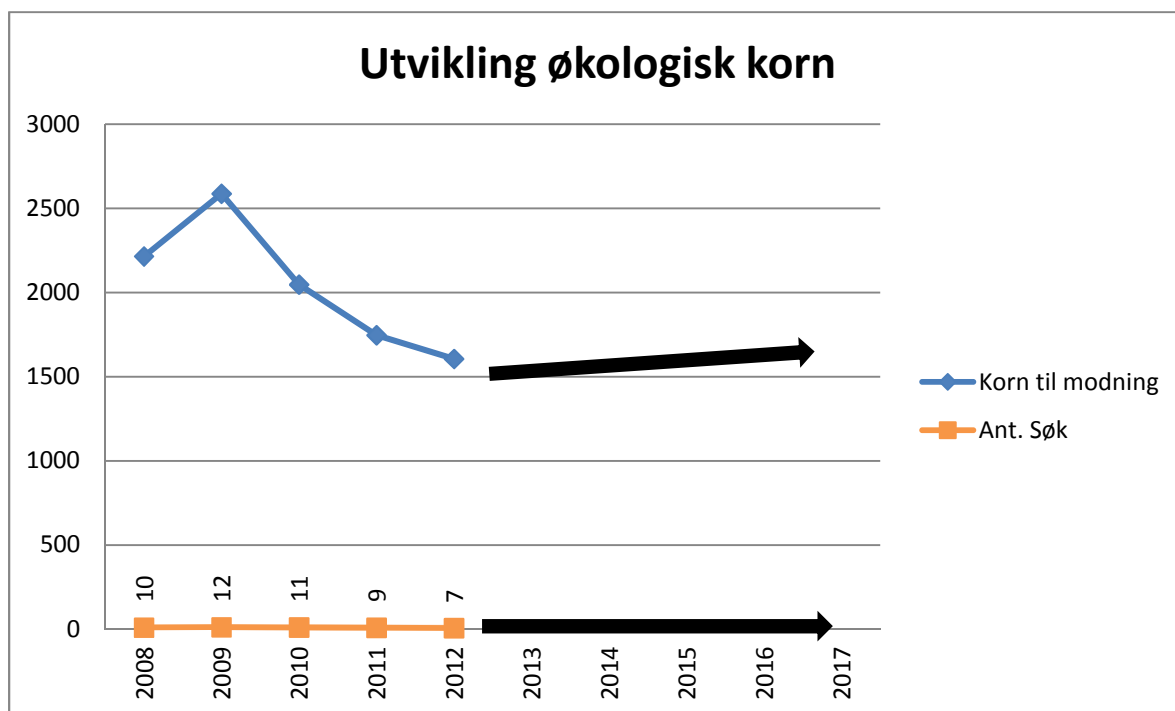
Figur 9: Utvikling i areal det er søkt tilskudd for til jordbær i Stange, samt antall søkere, fra 1999 til 2012. I tillegg vises forventet utvikling i fem år framover.

De siste årene har det blitt populært å dyrke bringebær, og i Stange ble det søkt tilskudd for over 30 tonn bringebær (Figur 10). Totalt i Hedmark var det tallet til sammenligning 136 tonn.

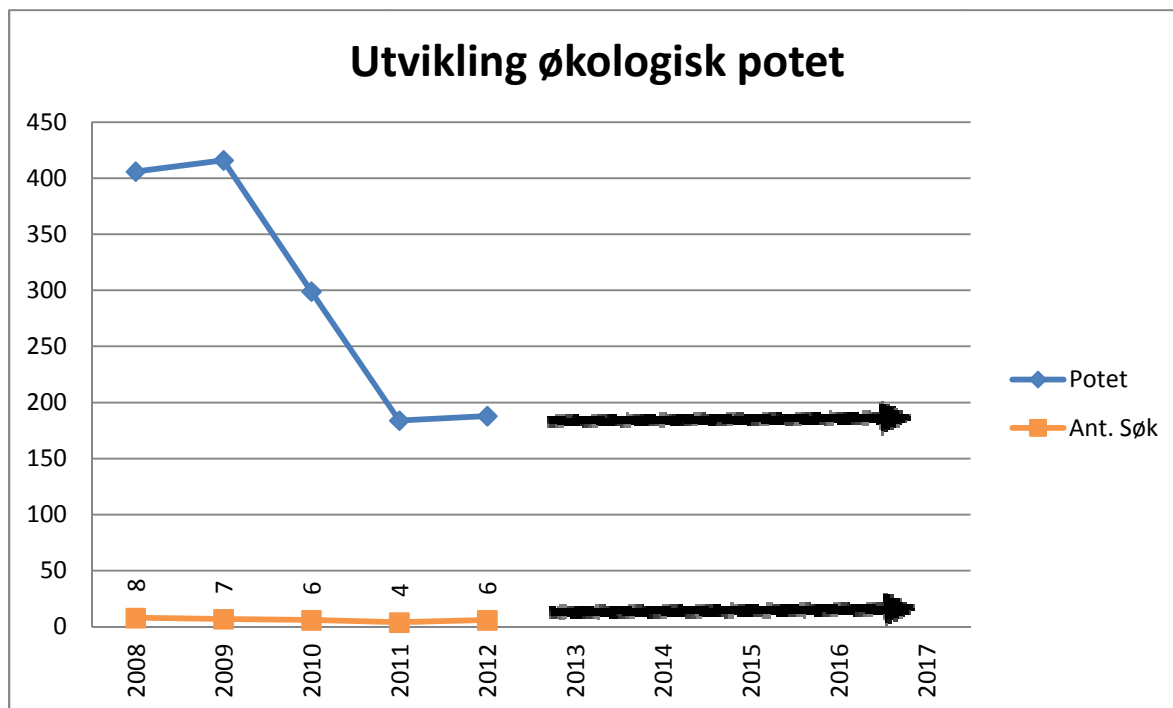

Figur 10: Utvikling i mengder bringebær det er søkt tilskudd for i Stange, samt antall søkere, fra 2002 til 2012. I tillegg vises forventet utvikling i fem år framover.

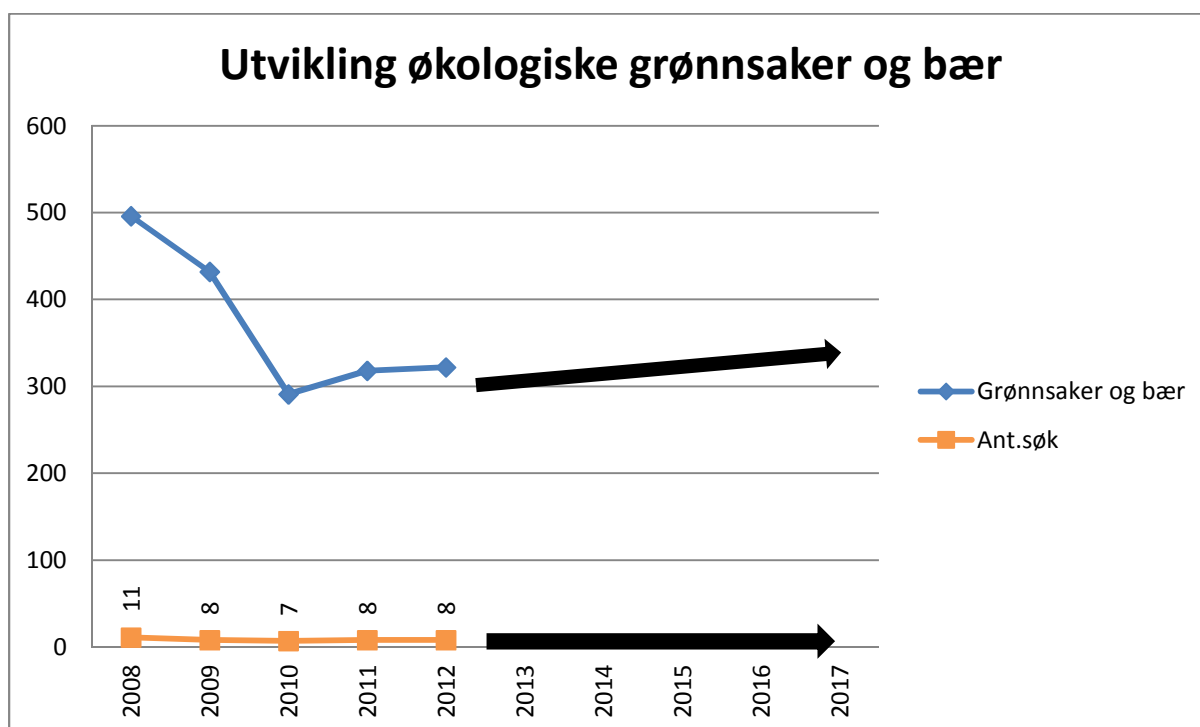
Det resterende arealet, 5 %, er økologisk areal (Figur 11-14).

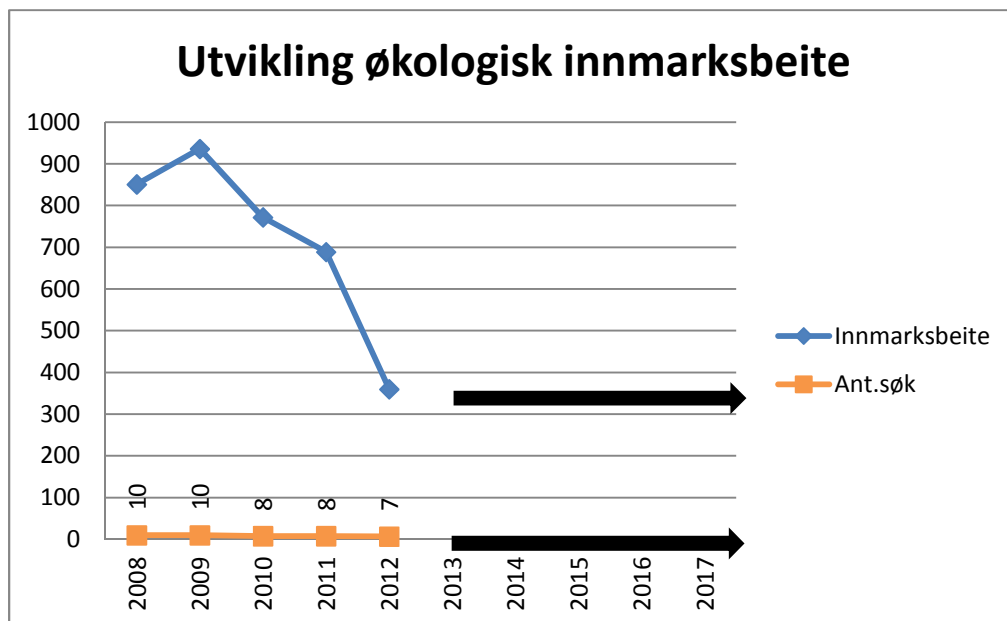
Figur 11: Utvikling i antall dekar til økologisk korn og antall søkere i Stange, fra 2008 til 2012. Samt forventet utvikling fram til 2017.

Figur 12: Utvikling i antall dekar til økologisk potet og antall søkere i Stange, fra 2008 til 2012. Samt forventet utvikling fram til 2017.

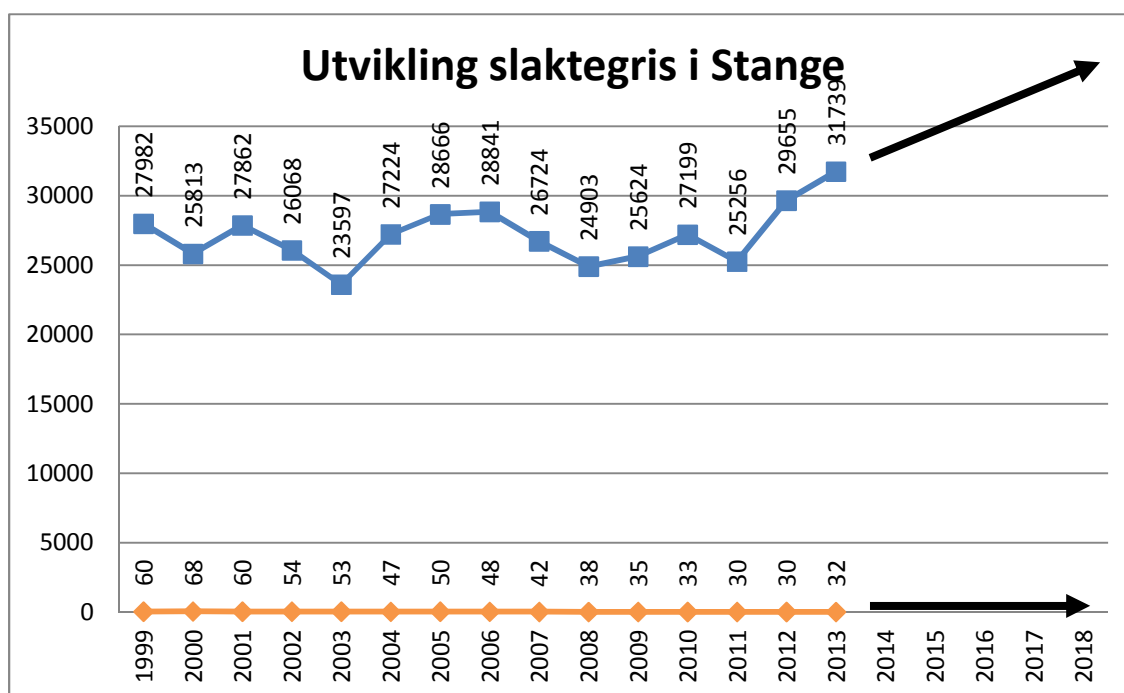
Figur 13: Utvikling i antall dekar til økologiske grønnsaker og bær, og antall søkere i Stange, fra 2008 til 2012. Samt forventet utvikling fram til 2017.

Figur 14: Utvikling i antall dekar til økologisk innmarksbeite og antall søkere i Stange, fra 2008 til 2012. Samt forventet utvikling fram til 2017.

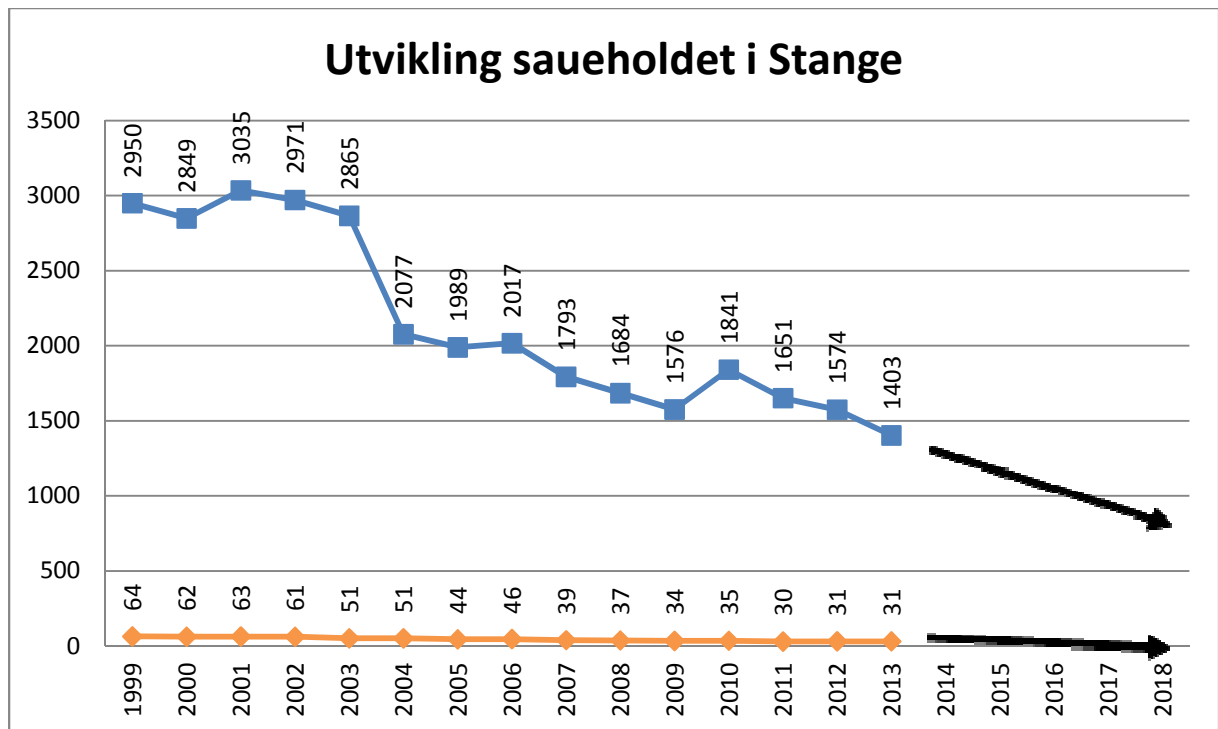
Markedssituasjon for frukt, bær og grønnsaker. Totalt i Hedmark var det tallet til sammenligning 136 tonn. I forhold til marked er det slik at vi i Norge spiser mer utenlandsk frukt og bær enn Norsk. Dette har selvfølgelig sine naturgitte grunner, men muligheten for å øke produksjonen og dermed inntak av norsk frukt og bær er stor og bør utnyttes. På grønnsakssiden spiser vi faktisk like mye norsk som utenlandsk, og på potet er inntaket av norsk høyere enn utenlandsk. De siste årene ser vi allikevel en vridning mot økt konsum av utenlandsk potet.

Når det gjelder husdyrhold er det flest produsenter av slaktegris i Stange og vi har sett at størrelsen på disse besetningene har økt betraktelig de siste årene (Figur 15).

Figur 15: Utvikling i antall slaktegris i Stange fra 1999 til 2013.

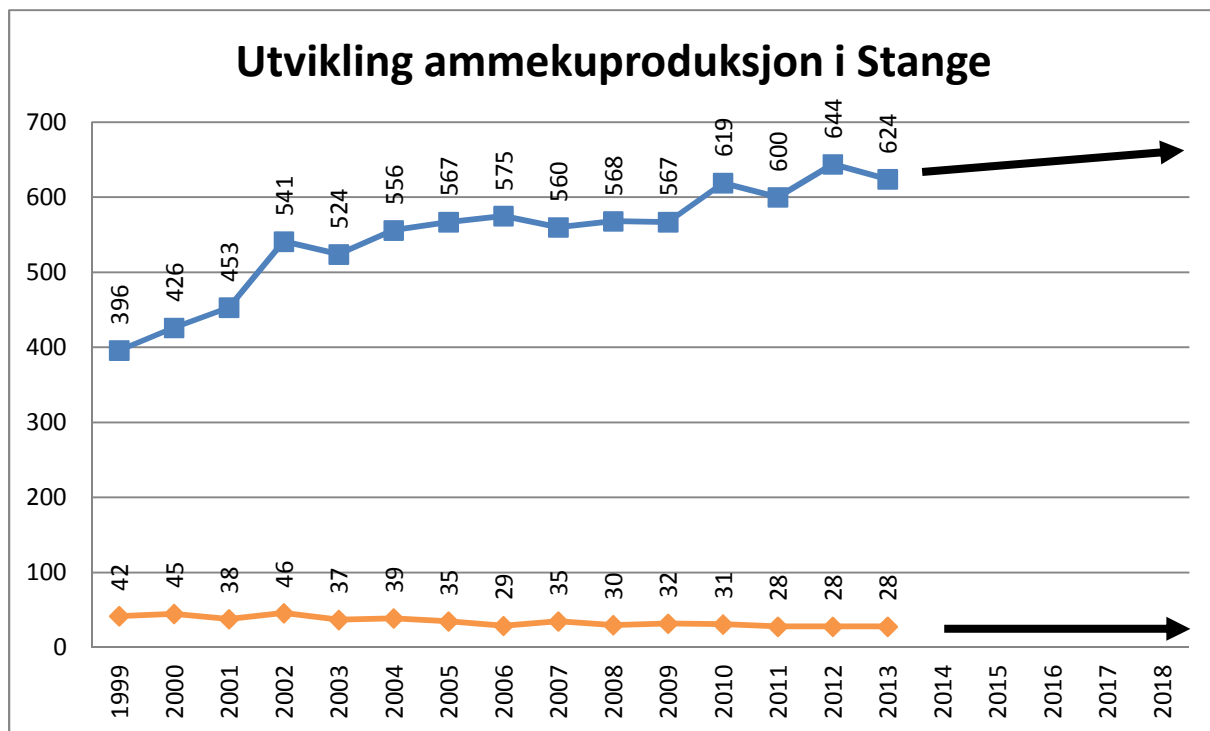
Med nesten like mange produsenter ligger sau på nest mest populære produksjon, men har vi sett en markant nedgang, både i antall produsenter og antall dyr (Figur 16). Siden 2000 har det vært en halvering.

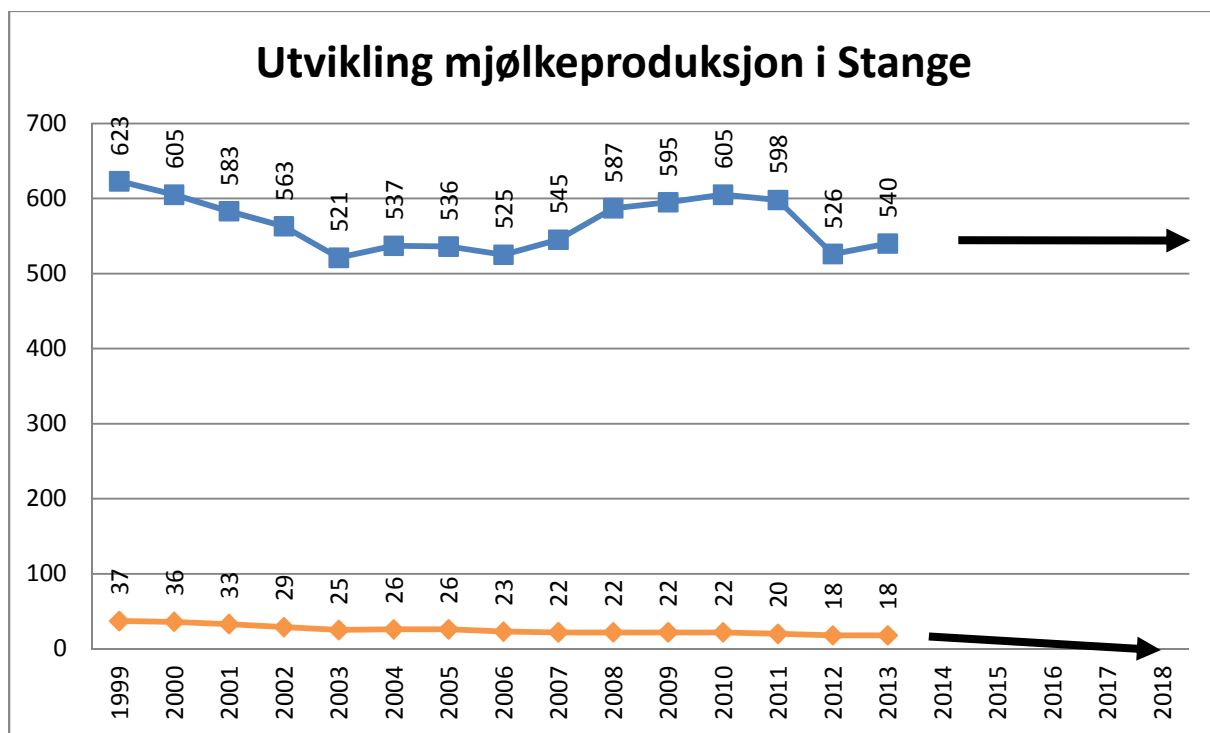
Figur 16: Utvikling i saueholdet i Stange fra 1999 til 2013.

Når det gjelder den kraftige nedgangen i antall sauebruk må man anta at rovdyrpolitikken spiller en stor rolle her. Stange kommune er utenfor ulvesona, men det er stadige observasjoner og dokumenterte tap bekrefter at det er mye ulv i området. I beitesesongen 2013 ble det sluppet 2820 sauer og lam totalt i Stange og Romedal almenning fordelt på 15 brukere. Total tapsprosent var 10,4. For enkeltbrukere var det så høy tapsprosent som 23,2, den laveste tapsprosenten dette året var 1,2. 8 av de 15 brukerne hadde over 10 % tap, 4 hadde under 5 %. Ser vi på utviklingen av tap har det vært en betydelig økning siden 2008, fra en tapsprosent på ca 7 til mellom 10 og 14 de siste fire årene. 70 % av Stange kommune er skog. Totalt er det 450 000 dekar produktiv skogareal, av dette er 313 800 almenning. Det tilsvarer bortimot 70 % av all produktiv skog i Stange. Her er det mye ubenyttede beiteressurser, og med stadig færre sau på utmarksbeite ser vi at kostnadene for ungskogpleie øker.

En produksjon som derimot er på vei opp er ammeku. Antall produsenter har ikke økt, men det har vært nesten 50 % økning siden 2000 (Figur 17). For melkeku i Stange går tallene nedover (Figur 18). Det blir både færre produsenter og kyr.

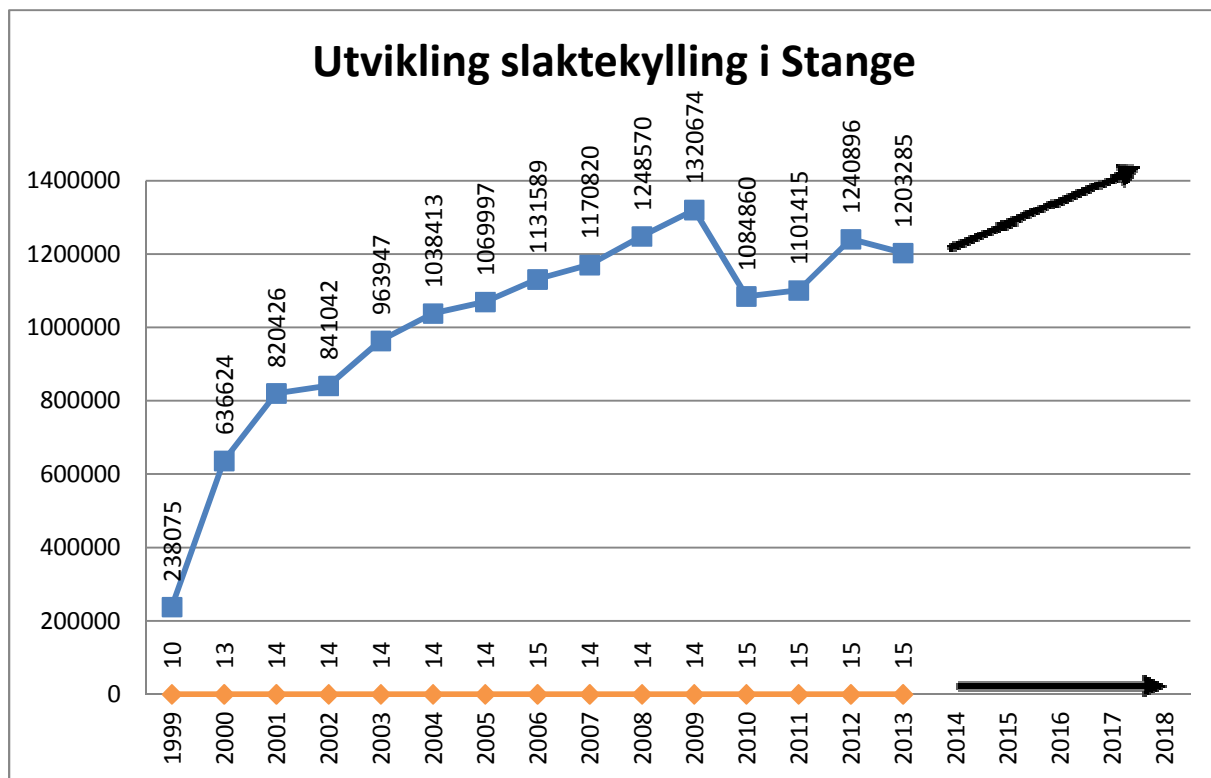

Figur 17: Utvikling i antall ammekyr i Stange fra 1999 til 2013.

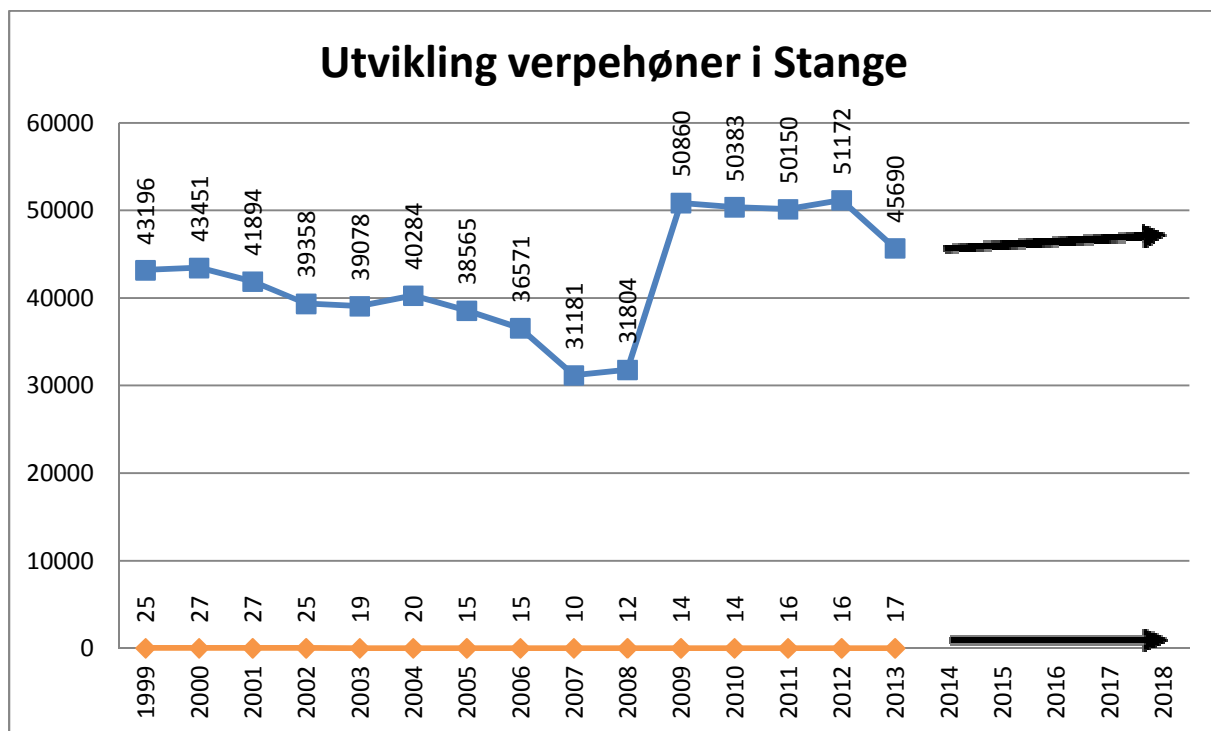

Figur 18: Utvikling i antall mjølkekyr i Stange fra 1999 til 2013.

Generelt for de kraftfôrkrevende produksjonen går det oppover i Stange, og spesielt slaktekylling har hatt en kraftig oppgang (Figur 19-20). Det har vært en økning på nesten 90 % siden 2000.

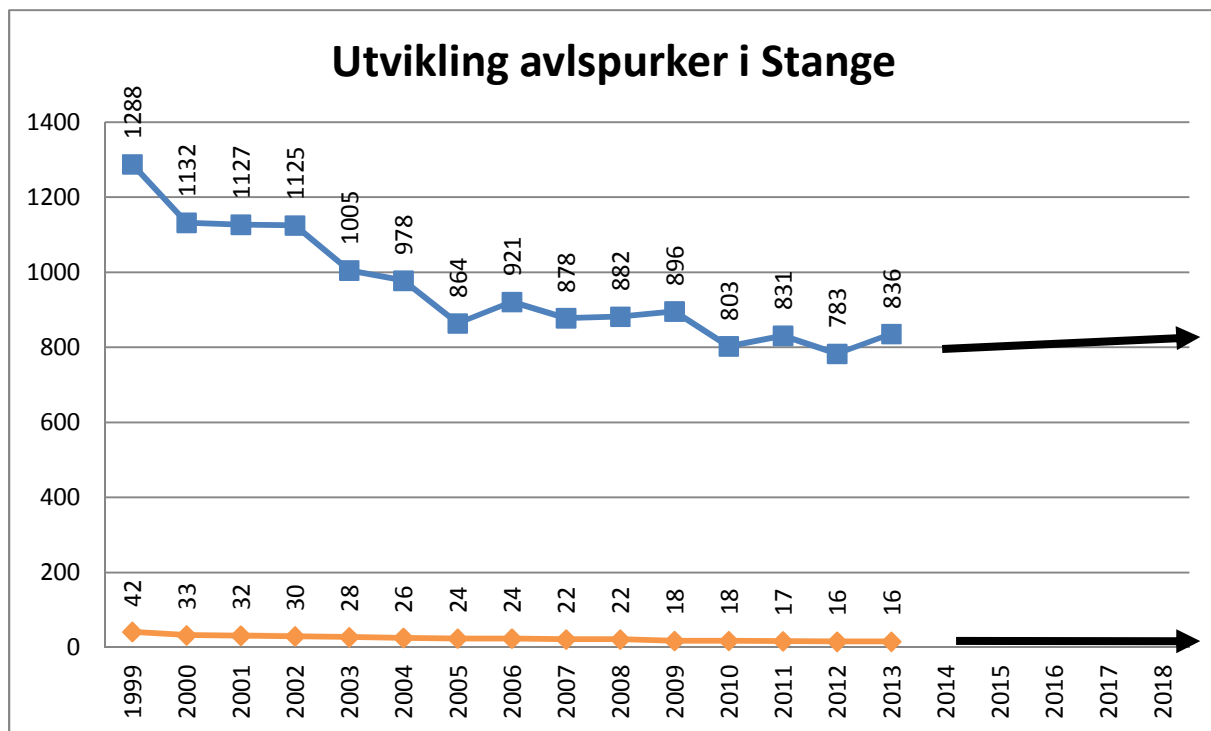

Figur 19: Utvikling i antall slaktekyllinger i Stange fra 1999 til 2013.

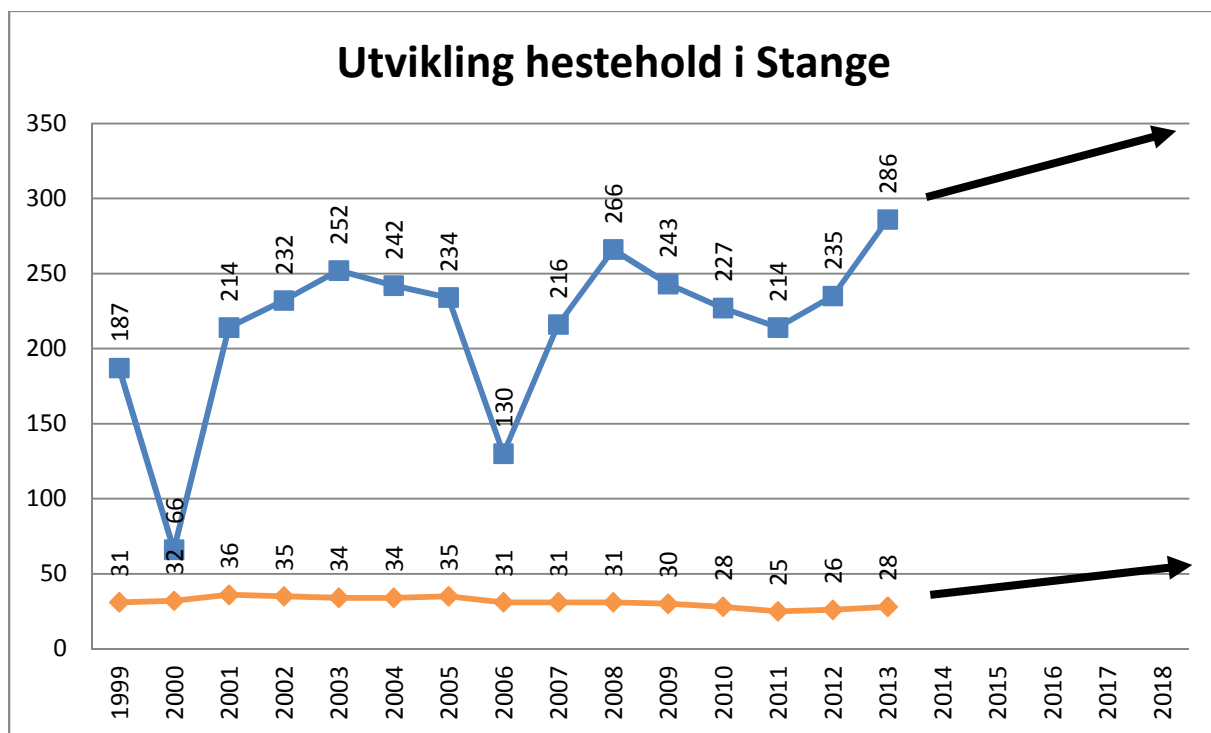

Figur 20: Utvikling i antall verpehøner i Stange fra 1999 til 2013.

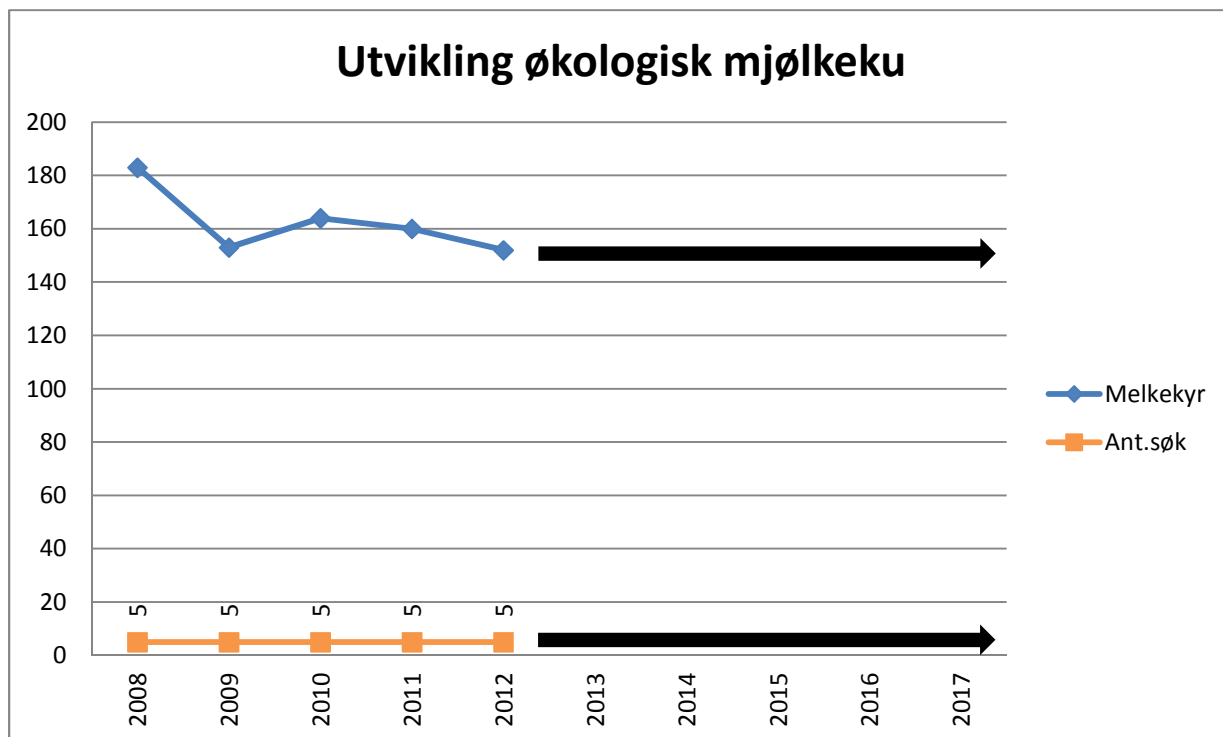
Det eneste er avlspurker som har hatt en nedgang, som har stabilisert seg de siste årene (Figur 21).

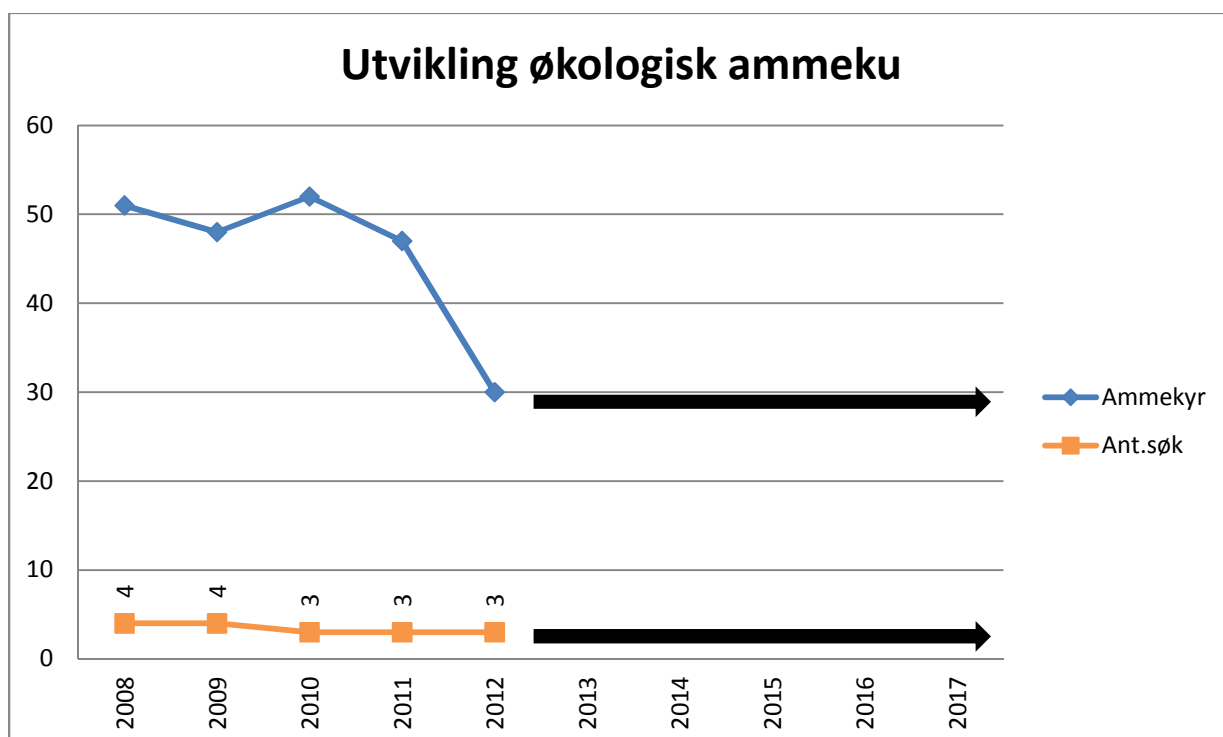
Figur 21: Utvikling i antall avlspurker i Stange fra 1999 til 2013.

Figur 22: Utvikling i hesteholdet i Stange fra 1999 til 2013.

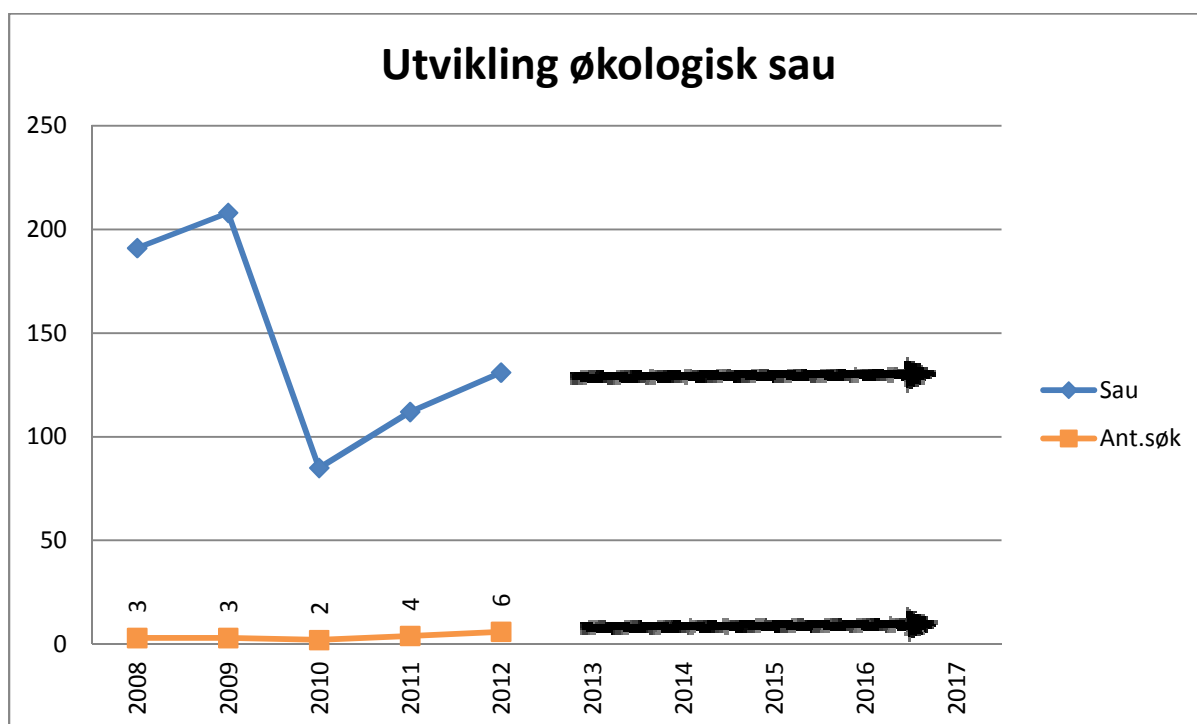
Figur 23: Utvikling i antall dyr og søkere til økologisk mjølkeku i Stange, fra 2008 til 2012. Samt forventet utvikling fram til 2017

Figur 24: Utvikling i antall dyr og søkere til økologisk ammeku i Stange, fra 2008 til 2012. Samt forventet utvikling fram til 2017

Figur 25: Utvikling i antall dyr og søkere til økologisk slaktegris i Stange, fra 2008 til 2012. Samt forventet utvikling fram til 2017

Figur 26: Utvikling i antall dyr og søkere til økologisk sau i Stange, fra 2008 til 2012. Samt forventet utvikling fram til 2017

Markedssituasjon på kjøtt og egg. Vi ser en overproduksjon av både svinekjøtt og egg, noe som har ført i stopp av støtte til nybygg fra Innovasjon Norge. I forhold til storfe- og sauekjøtt ser vi et underskudd, som tyder på at vi kan øke produksjonen framover.